

Віктор Савченко

кандидат юридичних наук, доцент
(Оксфордський університет,
м. Оксфорд, Великобританія;
Харківський національний університет
ім. В.Н. Каразіна)

**СВАВІЛЬНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ЖИТТЯ ШЛЯХОМ
ЗАСТОСУВАННЯ ЕВТАНАЗІЇ**

Право на життя визнано особистим не майновим правом порушення якого не допускається. Але це не означає, що право на життя є абсолютно не недоторканим. В окремих випадках позбавлення життя визнається законним, що підтверджено у ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [1, ст.6]. У ст. 27 Конституції України регламентовано, що кожна людина має невід'ємне право на життя і ніхто не може бути свавільно позбавлений життя [2, ст.27]. Зміст цієї норми показує, що людина може бути позбавлена життя, якщо такі дії не будуть кваліфікуватися як «свавілля». Саме поняття свавільності не врегульоване законодавством, Проте, зміст окремих норм дає можливість для визначення свавільним позбавленням життя дій або бездіяльності які призвели до смерті фізичної особи з порушенням норм законодавства. В контексті цього можна виділити низку випадків, але, в даній роботі, ми зосередимо увагу на евтаназії. В нормативних актах відсутнє пряме визначення евтаназії як свавільного позбавлення життя, що актуалізує доцільність проведення спеціального дослідження.

Поняття евтаназії широко досліджене і зводиться до терміну «добра смерть», оскільки eu по-грецьки означає хороша, а thanatos смерть [3]. Евтаназія – це процес, при якому за допомогою клінічних заходів або їх помірності можна прискорити смерть пацієнта в невиліковному або термінальному стані, щоб уникнути надмірних страждань пацієнта [4, с.355].

Залежно від форми евтаназії (активна та пасивна), виділяють країни де вона дозволена або заборонена. Активна евтаназія дозволена у Нідерландах, Бельгії, Люксембургу, Колумбії, Канаді, Іспанії, Новій Зеландії та Швейцарії. Тільки пасивна евтаназія дозволена у Австралії, Португалії, Уругваї, Великобританії, Франції, Індії, Аргентині, США, Данії, Фінляндії, Норвегії, Швеції, Угорщині, Німеччині, Греції, Ізраїлю, Латвії та Литві. В Україні, як і в більшості країн, евтаназія заборонена.

Як зазначає Ф.Дж. Ансуатегі Роїг, в країнах де евтаназія дозволена, закон визнає та регулює суб'єктивне право людей на смерть [5]. Це право визначається обмеженнями та умовами практики, які також призводять до ряду зобов'язань або юридичних обов'язків для інших сторін, що втручаються: 1) треба чітко встановити бажання людини померти; 2) має

існувати контекст достатньої, з погляду цінностей пацієнта, ситуації; 3) той, хто бере участь у процесі смерті, повинен робити це з наміром допомогти людині померти, керуючись співчуттям. [5]. В такому випадку, в країнах де евтаназія дозволена, вона не буде вважатися свавільним позбавленням життя при дотриманні зазначених принципів.

В країнах де евтаназія заборонена, в основі такої позиції знаходиться проголошення життя людини найвищою соціальною цінністю та її недоторканість. Зокрема така конструкція закріплена у ст. 3 Конституції України. Це призводить до неможливості використання евтаназії, а лікарі мають надавати медичну допомогу до останнього моменту життя пацієнта, від якої він не може відмовитись. Проте постає питання до кваліфікацію дій медичних працівників, коли вони відключають пацієнта від апарату штучної вентиляції легень, припинення реанімаційних дій через тридцять хвилин після початку або не надання реанімаційної допомоги невиліковно хворому пацієнту. Такі дії визнаються законними та вважаються евтаназією, якщо здійснені з дотриманням норм законодавства. Це обґрунтовується тим, що смерть пацієнта настає не через дії або бездіяльність лікаря, а через стан пацієнта, який несумісний з життям. Хоча фактично, така ситуація дуже близька до евтаназії.

В цих випадках ми керуємося правилом, що право пацієнта на життя та медичну допомогу вище за його свободу волі та волевиявлення. Саме через евтаназія заборонена в Україні, лікарі рятують пацієнта при спробі самогубства, а пацієнт неможне відмовитись від медичної допомоги, коли є загроза його життю. О. М. Паньків та Ю. І. Петровський наголошують, що в такий ситуації людина набуває суб'єктивне право на життя поза її свідомістю, яке не залежить від її волі [6, с.211].

Отже в Україні т інших країнах де заборонена евтаназія, вона завжди буде визнаватися свавільним позбавленням життя та порушенням особистого немайнового права. Наслідком такого порушення буде кримінальна відповідальність. В країнах де евтаназія дозволена, вона буде визнаватися свавільним позбавленням життя лише у випадках, коли вона проведена з порушенням вимог чинного законодавства. Проблематика застосування евтаназії в Україні потребуватиме гармонізації законодавству на шляху євроінтеграції. Це підтверджують останні тенденції. Наприклад, Р.О. Стефанчук підтвердив, що можливість легалізації пасивної евтаназії та асистованого самогубства в новому Цивільному кодексі буде надалі обговорюватися максимально відкрито із залученням спеціалістів [7]. Зазначене зумовлює необхідність подальшого дослідження даної тематики та ставатиме все більш актуальним.

---

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Загальна декларація прав людини. *Офіційний веб-сайт ВР України.* URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 09.01.2023).

2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.

3. Ley Orgánica 3/2021, de 24 de marzo, de regulación de la eutanasia. *Boletín Oficial del Estado*. 2021. №72.
4. Parreiras M., Antunes G.C., Marcon L.M.P., Andrade L.S., Rückl S., Andrade V.L.A. Eutanásia e suicídio assistido em países ocidentais: revisão sistemática. *Rev Bioét.*, 2016. №24(2), 355-367.
5. Roig Ansuátegui F.J. *Eutanasia: una reflexión moral* / J.A. Del Real Alcalá (Editor). México: Flores Editor y Distribuidor, S.A, Ciudad de México, 2016, 17-55.
6. Паньків О.М., Петровський Ю.І. Право людини на розпорядження життям: деякі аспекти. *Медичне право України: проблеми становлення та розвитку: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції 19 – 20.04.2007, м. Львів, 2007. С. 210-215.*
7. Евтаназія у Цивільному кодексі: Стефанчук обіцяє максимально відкрите обговорення. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3179258-evtanazija-u-civilnomu-kodeksi-stefancuk-obicae-maksimalno-vidkrite-obgovorena.html> (дата звернення: 09.01.2023).

Андрій Самотуга

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВЕРХОВЕНСТВО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ДЕРЖАВИ

Верховенство Конституції, як вважають дослідники, визначається як її вища юридична сила [1, с. 77]. При цьому її вища юридична сила, як правило, стосується національного права. Втім у контексті сучасних глобалізаційних процесів вагомий вплив на національне право мають міжнародні правові системи, в яких суверенна держава має досягти загально визнаної міжнародної правосуб'єктності – як нормативної, так й інституційної.

Враховуючи достатню наукову розробленість тематики стосовно як генези [2], так і становлення міжнародної правосуб'єктності України періоду вже незалежності, поряд із якою виокремлюють також, хоча й, на перший погляд, дещо пафосно сформульовані, такі, як цивілізаційна, духовно-культурна, геополітична та гео економічна [3] правосуб'єктність, актуальними варто вважати нинішні умови російсько-української війни від 2014 р., що мають посилити конституційно закріплені напрями зовнішньополітичного розвитку держави.

Міжнародна суб'єктність України ґрунтується на прагненні її народу до побудови власної держави, що доведено прийняттям протягом останніх десятиліть таких найважливіших актів, які так чи інакше вправі називати конституційними: Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990; Постанова Верховної Ради УРСР від 25.12.1990 «Про реалізацію